

Renascerea limbii romanesci in vorbire si scriere.

VI. Parismulu in limba, indreptatirea si legile lui.

(Urmare.)

Deintre aieptatele legi la primul loc amu prochia má pre ace'a, dupa carea tóte cuventele sí rasile invederatu straine sí usetate numai intr' una parte séu alt'a a romanimeii, éra necedecumu generalisate, suntu de a se eliminá fóra crutiare sí fóra indurare dein limba-ne. Cá nesce parasite pre unu corpu organicu viu, asiá suntu atari strainismi pre corpulu limbii. Derept'ce departarea loru deoparte nu va sierbí decátu spre rein-sanatosiarea sí asiá-dicundu reintenerirea limbii, de alta parte graiulu rom. generale nu va semti de securu nece una scadere ori ciungarire dein caus'a eliminarii loru. Cu atátu mai puçinu va semti asiá ceva, deórace atari strainismi sí barbarismi in cele mai multe casuri posedu in limba-ne sí câte dóue trei sinonime romano-latine perfectu adecuate, pr. sgáu vintre fóle pântece, misaresiu s. casapu macelariu, hordáu bute, chin-deu stergura s. stergariu, farfuría taiariu, vindigu s. góstu óspe scl.

Intr'adeveru e opu óre se mai demustrámu, ce'a ce cu totii scimu? Se demustrámu, cá aveámu sí avemu inca unu numeru destulu de mare de cuvente esotice: turcesci, nóue-grece sí slavo-rusesci, intrate in limba-ne prein referintiele sociali-politece sinistre mai vertosu in cele vre dóue trei secle dein urma sí usetate numai la fratii transcarpatini, éra nóue celoru deinceóce de Carpati neintielese? Si se demustrámu éراسí, cá aveámu sí avemu vorbe sí frasi unguresci sí germane, folosite la noi deinceóce de Carpati preste totu au in parte, ci ne-

intielese celoru-alalti Romani? Acumu intrebámu: ce é mai ratiunabile sí mai intieleptu lucru? a face cá romanimea intréga chiaru acumu, in er'a aventului seu spre una cultura sí civilisatiune superióre, se invetie aceli barbarismi transcarpatini sí respectivu ciscarpatini multu pucinu partiali, dupa ce nu i invetiá in mediulocu ignorantiei sí intunecimei dein trecutulu multu mai mai desastrosu? pre acesti-a prein opuri literarie a-i face cunoscuti sí aceloru Romani, cari mai inainte nece de nume nu le audísera? prein derivate de la cestiunatii barbarismi au cu sufise barbare a le mai inmulti inca in limba-ne viti'a sí famili'a hédósa? ¹⁾ séu deincontra dandu-le drumulu sí dandu-i uitarei a imbraciosiá cu caldura sinonimele loru bune sí néosiu romanesci, éra unde acestea nu ne-arú ajunge, acolo a resuscitá din cártile nóstre betrane atáte díceri bune rom., apoi a impromutá de la matrea latina sí dein limbele sorori cuvente sí espresiuini dupa tipulu sí asemenarea romanesci? Judece sí si-dé respunsu lectoriulu ne-partinitoriu.

¹⁾ Traducatoriulu ori prelucratoriulu meritosului ópu: Fragmente dein istori'a Romaniloru, de Eud. Hurmuzachi, Bucuresci 1879, folosesce cuvente cá lehamete, nelavreme, holota scl., apoi cercetasiu = cercetatoriu, esploratoriu militariu, isvodulu scrietoriloru = scar'a, registru scrietoriloru, revasiu de drumu = pasportu, indoelnicu, mestesiugaretiu, cumpetaretiu, predalnicu, dilnicu scl. Care Romanu intielege au folosesce deinceóce de Carpati asemeni barbarismi?

Alta lege privesce acelu soiu de cuvente slave și grecesci, alesi noue-grecesci, cari numai și numai în cărțile liturgice și preste totu în limb'a și stilulu eclesiastecu se afla, éra în usulu comune cotidianu alu poporului nostru mai câte tóte au fostu și au remasu totdeun'a numeru necunoscutu. Atari suntu p. e. molitva rogatiune, otce-nasiu Tata-lu nostru (vulg. ocinasiele, cási candu ar însemná rogatiunile), bogorodiciña cantecu alu Nascutoriei de Ddieu, hvalite laudati voi (laudele), blajennii fericitu este (fericirile), piésna cantare, bezzaconia vulg. bazaconia fóradelege, ispasu mantuitoriulu (inaltiarea la ceriu a Mantuitoriului), preobrajenia vulg. probojenia scambarea la facia, pocrovetiu velu pre s. sange séu potiru, glava capu capitolu, strastia vulg. traste patimele, strastnicu vulg. strajnicu patimariu, axion cuvenientiosu este (cuvine-se cu adeveratu), seracuste a patrudiecea di de la mórte (*tessarakoste*), și mai multe altele asemeni.

Ce e de facutu cu acestea? Noi credemu, că și la acestea avem se aplecăm legea eliminării din limb'a-ne literaria, și acést'a totu dereptu causele și ratiunile mai susu memorate. Căce desí una parte órecare a preutímei și cantorimei și a altoru cartulari le întielege însemnarea atât'a pre câtu, inse marea masa a poporului rom. pre cele mai multe nece le precepe, nece le usita. Deci a suferi și mai departe atari întortocature și scalimbature de vorbe straine în limba-ne, și a nu le înlocui pre incetu și dupa potintia cu cuvente romanesci de radecina latino-romana, ar însemná atât'a, câtu a santiună coruptiunea limbei casionata prein giurstarile dein trecutu doreróse și fatali Româniloru, câtu a lasá cu iusórintia pre corpulu limbei vulnere porurea deschise și nevindecate.

Nu necunóscemu ace'a, că multi deintre noi tienu piaculu, tienu lucru neiertatu și sacrilegu a se atinge de atari cuvente și diceri eclesiastece, alesi de cele dein usulu liturgicu, caror'a misteriele relegiunii și lungulu tempu alu folosintiei lor în cultulu divin le impromutara unu anumitu nimbu de santia. De ace'a — că se tacemu de miluirile, ispoveduirile, pricestuirile deintre parietii baserecei, în loculu caror'a betranii nostri aveá meserere, marturisirea pecatelor, cuminecatura etc. — chiaru dein gur'a a barbati eruditi și literatori rom. aude omulu adese slava Tatalui cerescu, slava Dlui, cási candu „multiamita s. gratia Dlui“ aru fi mai pucinu sante și aru exprime mai pucinu.¹⁾ E tempulu inse, se ne tragemu séma și cu acésta impregiurare, spre a ne desbará odata și de strainismii cestiunati.

¹⁾ Asemenea nu se potu desvetiá unii ómeni culti ai nostri de „slug'a Dle!“ „slug'a DTale!“ De ce nu și „robulu DTale?“ . . . Éta cumu ne stricám chiaru noi civilisatii limb'a, și invetiám reu pre poporul nostru, celu ce are atâté salutatiuni séu bineție frumóse, néoșiu romanesci.

Memoraramu la altu locu, că în tempurile post-apostolice în baserec'a creștina cea orientala că și în cea orientala, dein unu misticismu neintemeiatu se credea¹⁾, că deórace sententi'a séu judecat'a mortiei lui I. Crestu pre cruce-i se scrisese în trei limbe, numai în aceste trei limbe s'ar cuveni a se celebrá sacrificiulu Noului Testamentu séu liturgi'a. De cí, în butulu doctrinei lamurite a stlui apost. Paulu, dupa carea „mai bine e a roști în adunarea credintiosiloru cinci cuvente la întielesulu totoror'a, decâtu diece miie de cuvente în limba neintielésa“²⁾, vedemu în evulu mediu tendenti'a, de a se impune în resaritu greca, éra în apusu latin'a, și dupa esemplulu acestor'a în alte regiuni altele, că limbe liturgice varieloru popóra creștinite, fora inse că acea tendentia se fia reusitu pretotunde și la tóte poporatiunile a strimtori și scóte dein usulu liturgicu limbele natiunali.

Evulu nou și în acestu respectu aduse lumina în întunecime. La radiele ei chiaru deintre popóra-le, ce se supusese cu baserec'a loru jugului unei limbe straine, unele se liberara, dupa mai multe au mai puține lupte, de sub jugulu stricatiósu. Progresulu în scientia și cultura le deschise ochii și dinsele vediura, că atari subordinári baserecesci limbali și de altu soiu ale unui poporu sub altulu urmarescu sub masc'a santei relegi scopuri cu totulu politece, scopuri de suprematia natiunale pentru unulu și de desnatiunalisare pentru celualtu.

Între acestea ginti se numera și strabunii nostri dein a dóu'a diumetate a seclului XVII. și începutulu celui alu XVIII. Eli ne romanira baserec'a dein slavóna ce erá, pentru că celu pucinu santuariulu ei se tinda scutu și adapostu limbei și natiunaletatei rom. în acele tempuri desastróse, candu viéti'a politeca și sociale și preste totu romanetatea ne erá amenintiate cu nemicire, deoparte de grecismulu dein ce în ce mai coplesitoriu, însocitu cu perfidi'a turca pagana și ajutatu de ea, de alta parte de uneltiri nu mai pucinu periculóse, mascate cu velulu proselitismului baserecescu reformatu! Déca acumu eli, în zelulu loru rom. invapaiatu grabindu-se a ne provedé baserec'a cu necesariile cărți baserecesci, pastrara ici cóle mai multe au mai puține cuvente și termenologie slave și grece, de securu nu o fecera acést'a din predilectiune pentru atari provenientie straine; că-di eli prein fapt'a traducerei și prelucrarei cărților

²⁾ Hilarius proleg. in psalm. Durandus l. 4. c. 1. n. 36.: Notandum est, quod in missae officio, ubi Christi passio repraesentatur, tribus linguarum generibus utimur, sc. Graeca, Hebraea et Latina, ad significandum, quod his tribus linguis scriptus est titulus crucis Christi [Joann. 19.], ad designandum, quod omni lingua, quae per hanc triplicem intelligitur, Deum laudare et confiteri debet, quia D. n. Jesus gloria est Patris. Licet enim sint multa genera linguarum, istae tamen principales sunt: Hebraea propter legem et quia est aliarum mater, Graeca propter sapientiam, Latina propter nobilitatem et dominium Romani imperii. Cfr. S. August. in ps. 58.

³⁾ S. Paulu. epist. càtr.

eclesiastice dein slavonia și grecia pre romană se arăta contrari dechiarati a totu ce e strainu in limb'a, vieti'a, societatea și datinele poporului rom. Dein ce cauza o fecera dera? Respundia pré demnulu și zelosulu metropolitu alu Bucuresciloru, Teodosiu, de origine transilvanu, carele marturisesce, că n'a cutediatu a întorce tóta liturgi'a pre limb'a rom., dein mai multe ratiuni, intre ele „și pentru scurta limb'a noastră ce este.“¹⁾ Déca limb'a rom. inainte de ast'a cu dóue sute de ani n'ar fi fostu asiá de „scurta,“ ci, că se graimu cu antitesea espresiunei teodosiane, ar fi fostu „mai lunga,“ adeca mai avuta, opulinte, incovoioasa, abundante in vorbe, frasi și espresiuni, precumu, charu ceriului! este ea asta-dí: cine se póta crede, că unu Teodosiu și consocii sei asudatori in aren'a literaria rom. aru fi datu gratia cestiunateloru remasitie slavo-grece chiaru in momentul, candu eli se adoperá a proscie slavo'n'a și a o detroná dein scaunulu de domnire, ce-lu usurpase la Romani mai bine de siepte secle indelungi? Fire-amu noi óre demni urmatori a ataroru predecesori mari, candu n'amu precepe spiretulu, motivulu și tient'a nesuintieloru lor? . . .

Venimu acum la a trei-a lege, carea fórna óresi-cumu contrapondulu in bilanci'a séu cumpen'a celoru dóue precedenti, și e moderatóri'a și cumpetatori'a lor.

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silasî.

ANIM'A T'A . . .

Anim'a t'a, copilitia,
E o mare nepatrunga
In a carei adêncime
O margea zace ascunsa:
A amorului margea (din
Ceriulu santu cadiuta jos),
Decátu care nu-i tesauru
Pe pamentu mai pretiosu.

Câci din stele dins'a are
Santa, magica putere:
A curmá ori ce 'ntristare,
Si-a 'ndulei ori-ce durere;
Din pastoriu sei face-unu rege,
Din slabu mielu puternicu leu;
Dintr'unu demonu face-unu angeru,
Dintr'unu omu unu semidieu.

Adi ea zace-ascunsa 'n marea
Junei tale animióre:
Dar' voinici cu doru cercá-voru
A o scóte-acusi la sóre.

¹⁾ Metrop. Teodosiu in „epistol'a dedicatória“ către principele Sierbanu Cantacuzenu, premisa Liturgiariului slov.-rom. de Bucuresci, 1680.

Cine va fi fericitulu
A esi din fundu cu ea?
Pentru cine pastredi óre,
Dalba dina, — acea margea? . . .

O! de-asiu fi chiar' eu acela:
M'asiu simti alu lumei rege!
Amoru-ti mi-ar' fi coron'a,
Si-alu teu doru: sânt'a mea lege;
Lumea trista pentru mine
S'ar' schimbá in eliseu:
Unde tie inchiná-m'asiu
In eternu, angerulu meu!

Si, cu tine impreuna,
Asiu sborá din stele 'n stele
P'a iubirei sânte aripi,
Nesciendu de-a vietiei gele;
Dintr'o sfera 'n alta sfera
Inaltia-ne-amu totu mereu:
Pân' la tronulu fericirei,
Unde siede Domnedieu . . .

Acolo, cá doi lucéferi,
Ne-amu opri, cerésca dina,
Lâng'-o stea suridietóre,
Lâng'-a gloriei stea lina:
De-unde josu la cursulu lumei
Fora grige amu privi,
Si-unde, plina de mirare,
Lumea 'ntréga ne-ar' zari.

Preste noi atunce anii
In sboru trece-aru fora urma,
Si nici ei, nici érn'a vietii,
Cu-a necasuriloru turma,
N'ar' poté se nimicésca
Florile crescute 'n maíu
L'alu amorului sântu sóre
P'alu vietiei nóstre plaiu.

Câci ferbintea mea iubire
Ti-ar' urmá pâna la mórte:
Alungându din giuru-ti norii,
Si indulcindu a ta sórte.
Bucuria in vietia
Numa atunci eu asiú avé:
Cându asiú scí, cá esti ferice,
Cându voiósa te-asíu vedé.

Intristarea-ti, angeru dulce,
Ar' fi si a mea 'ntristare;
Si usioru, doi, amu invinge-o
Cu-a iubirei arma tare,
Sórtea rea 'nzadar' pe tine
S'ar' mania din cându in cându:
Tu, de-amorulu meu scutita,
Ai cautá spre ea ridiéndu,

Ba nici mórtea 'nfricosiata,
De-acuî mâna totulu piere.
N'ar' avé fația de tine,
Scump'a mea, nici o putere;
Inzadar' cu négr'a-i cósă
Ar' vré dilele-a-ti finí:
Câci in cânturile mele
Tu eternu ai vietui!

De amorulu teu patruncha,
A mea lira, adi doiósa,
Ar' incântá lumea tóta
Cu-a s'a vóce armoniósă;
Córdele-i dulci diu'a-nóptea
Despre tine ar' suná:
Si-alu teu nume vecinicieí
Moscenire l'aru lasá . . .

Dar' adi anim'a t'a este
Inc'o mare nepatruncha,
Si-a iubirei margea santa
Zace 'n ea adêncu ascuncha.
Pentru cine pastredi óre,
Dalba dîna acea margea? . . .
Ah! inschimbú eu pentru dîns'a
Ti-asíu dá 'ntrég'a viéti'a mea!

Petru Dulfu.

SANT'A SILVESTRA

3 6 U

• di in care copii domnescu asupr'a parentiloru.

— Noveleta, —
(Continuare.)

II.

Diu'a prefapta pentru casatoria sosise. Cununi'a avé de a se face tardiu nóptea; dar' amicii si consangenií maiorului fuserá invitati a se intr'uní mai de tempuru pentru de a luá parte la serbarile nuptiali.

Ei ventra de cu sér'a si furá primiti diu partea miriloru cu amabilitate. Cândú se afláu intr'uniti cu totii Loffen voí se-i parasésca pentru de a se asecurá decumva s'au facutu tóte dispusetiunile de lipsa. Dorote'a inse 'lu oprí.

— Mfi de scuse tata, — disé dens'a, — imbraçisindu-lu cu caldura, dar' nu te voiu lasá cá se ne parasesci.

— Si pentru ce? — intrebá maiorulu suridiendu.

— Pentru ca d.-t'a nu ai astadi dreptulu de a dispune aici.

— Cum asié?

— Eu singura dispunu astadi in cas'a acést'a.

— Are dreptu, — strigá ridiendu consiliariulu

Hutmann.

— Dar' eu nu intielegu totu lucrulu.

— Astadi e sant'a Silvestra.

— Pe Ddieulu meu! uitase-mi, strigá Loffen.

— E sant'a Silvestra! repetara cu totii; d.-le ma-

ioru, nu esti stapênu in cas'a d.-t'ale. Sant'a Silvestra, care in tóta Bavari'a e o dí de bucuría se celebréza la Hoff intr'unu modu de totu particulariu. Dupa o datina stravechia, in acést'a dí se restórna ordinea stabilita in familii; si auctoritatea eserceata altadata de parenti, in acést'a dí trece cu totulu in mânilé copiiloru. Acést'a e unu feliu de straformare crestina a saturnalialoru Romei, unde sclavii 'si câscigáu libertatea pre câteva óre si eráu serviti in acestu restempu de catra stapêniloru. Maiorulu care totu-de-a-un'a se conformá cu scrupulositate datineloru si moravuriloru stravechi, respunsé suridiendu ca lasa ficea s'ale si ginerelului seu cá se dispuna tóte cum voru aflá ei de bene.

— Asié dara, disé Dorote'a, apromiti ca te vei supune legiloru sânteí Silvestre?

— Apromitu.

— Si te obligi pre onóre a primí tóta diu'a de stapêni pre copii d.-t'ale.

— Me oblegu; si acum vomu vedé cum ve veti usá de acésta putere.

— Amicii nostri voru fi judecatori, — disé Dorote'a, intorcându-se catra óspeti; — afora de ace'a voiu avé si o consiliatória.

— Pre cene?

— Pre o dómna cu care amu facutu cunoscentia in cea din urma caletoria a mea la presedintele.

— Nu mi-ai amentitu nici-odata despre acést'a . . .

— Nu, dara dens'a a sositu adi-demanétia la Hoff; si din intemplanie infâlmindu-o, o am invítatu.

— Fora de a me fi inscientiatu pre mene!? disé maiorulu uimitu.

— E sant'a Silvestra tata, reflectá Dorote'a.

Loffen nu se potú retiené de a nu dá unu semnu de displacere.

— N'asiu poté sci si eu celu puçinu numele acestei necunoscuté? intrebá densulu.

— Êtá-o! intrerupse Wilhelmu

Dorote'a si Wilhelmu esirá repede pentru de a merge inaintea ei. Maiorulu, care siediúsé aprópe de-o feréstra, se redicá repede, se aplecá spre balconu . . . si recunoscu pre Charlotte — soçi'a densului.

Ar' fi fórte greu a spune ce s'a petrecutu in anim'a lui Loffen la vederea soçiei s'ale. Mai ântâiu fû unu amestecu de surprindere, de furía si de mânia; mai târdiu mâni'a predomni tóte cele alalte sentieminte ale s'ale. Fora indoiéla ca totulu fusese pregatitu intre Dorote'a si mam'a s'a: de securu voiaú cá se mijlocésca pace între elu si soci'a s'a si pentru de-a i-o impune contaserá pe surprinderea, incurcatur'a si slabitiunea lui . . . Cugetarea acést'a din urma 'lu revoltá. Etatea nu liniscise inca intru atât'a sufletulu densului, incâtu superarea aceliu'a se nu se póta preschimba pré usioru in indignare. In primulú momentu elu voii a respinge dela sene si pre mama si pre fiica si a se retrage in chili'a s'a, dar presentia óspetiloru 'lu retienú. (Va urmá.)

○ lacrima

pre mormentulu decedatului collegu **Vasilii Popu.**

Repausatu la cas'a parentiesca din Cetanu in 28 ian. a. c.

Grozava-i vijeli'a, cându trece prin padure
Si arboreii teneri fi culca la pamentu ;
Dar', vai! mai cruda-i mórtea, cându ager'a-i sacure
O 'nfige 'n pieptulu fragedu alu junelui plapandu.

In frageda junétia, cându traiu-i fericire
Si dilele-su serine, cá ceriulu fora nori,
Cându tóte ne desfata cu dulcea loru zimbire :
Au nu e crudu atunci'a se lasi parenti — se mori !?

Cându totulu e sperantia, iubire si viétia,
Cându sórtea ne suride, cá si aurora-'n diori,
Cându lumea ne intinde pocalulu de dulcétia :
Au nu e tristu atunci'a se lasi pre frati — se mori !?

Cându tóte-su mangaiere, deliciu si placere,
Cându primavér'a-i mândra si câmpulu pilnu de flori,
Cându nu scimu de suspine, de chinuri si dorere :
Au nu-i amaru atunci'a se lasi sorori — se mori ?

Oh! da, e cruda mórtea, amara, nemilósa,
Sub lovitur'a-i cade barbatulu vigorosu,
Betranu, june 'n potere de cósa-i veninósa
Se stinge, — se topesce de suflulu ei ghiatiósu.

In daru ni e tari'a, in daru scienti'a mare,
In daru avemu avere, tesauri pre pamentu,
Cáci mórtea 'ngrozitória cu recea ei suflare
Pre tóte le repune, . . . le spulbera in ventu . . .

Asié te-ai dusu, iubíte, lasându in gréa dorere
Pre cei ce in viétia-ti pre tene te-au amatu,
Te-ai dusu si-i lasi acuma lipsiti de mangaiere,
Ce 'n tene, sufletu nobilu, pururea au aflatu.

Cu ochi scaldati in lacrimi, cuprinsu de-amare chinuri
M'apropiu de mormentu-ti, se-ti dau unu micu tributulu,
Si frântu de intristare, dorere si suspinuri,
Se-ti dau o salutare si ultimulu sarutu.

Repausa, -'ti dicu, in pace, modelu de pietate,
Virtuti si fapte bune, . . . se fii ferice 'n ceriu,
Si sufletulu teu nobilu si plinu de bunatate
Gustéze 'n vecinicia divinele placeri . . .

* * *

Veniti parenti cu mene, frati tristi si sórióre,
Veniti amici, rudenii, cu-o anima si-unu gându,
Se-i impletimu cununa de mândre florióre
Si-'n doliu se le depunemu pre recele-i mormentulu!

Gherla, in diu'a astrucarei decedatului, 31 ian. 1880,

Gerasimu Domide, teologu IV.

MITOLOGIA DACO-ROMANA.

Piticotulu.

[Fine.]

Strimba-lemne si Sfarma-pétra, cari suntu pusi de Fióiei séu Fiiulu-vacii, séu de alti voinici nasdraveni, fratii loru de cruce, se pazésca cá se véda ce se va petrece si 'ntémpla in aceste palaturi miraculóse, suntu totudéun'a luati in batjocura, palmuiti si batuti cumu se cade de Piticotulu ce

vine la masa. Si ei nemica nu suntu in stare se-i face, cáci Piticotulu, de si e numai de-unu degetu, de-o palma, de-o schiópa séu de-unu cotu de mare, totusi e mai tare decâtu dènsii. Ba ei! ca nisce uriesi, ce sunt mai totdeun'a, de câte ori sunt intrebati ce li s'a întémplatu de suntu asià de reu dispusi, nu spunu nimenui nemica, cáci li-i rusíne se mai spue fártatiloru sei ceea ce au patitu.

Nu asié insa se 'ntémpla si cu Fióiei si Fiiulu-vacii si ceialti voinici si nasdraveni. Acesti'a, cându remánu acasa, cumu vine Piticotulu, prin apucaturile loru cele istetie, de-aun'a mi tí-lu prindu de barba si-lu léga cu dèns'a de-unu stálpú, séu ílu ducu in padure, cauta unu butucu séu unu copaciu care e mai mare, despica copaciuulu c'o secure, vira barb'a Piticotului in despicatora si asié 'lu lasa apoi acolo se stee pâna ce s'oru întórce fratii sei de cruce de prin padure unde suntu dusi la vènatu.

Dar' Piticotulu, cumu vede cá Fetu-frumosulu, Nasdravanulu, séu ce este, s'a departatu de dènsulu, ca se-si caute de lucru, face ce face si-si scóte barb'a din despicatora, éra de n'o póte scóte, smulge copaciuulu cu radecini cu totu si astfelu târaindu-lu dupa dènsulu o tunde la fuga si nu se opresce pâna pe ceealalta lume.

Ce folosu insa de tóta fug'a lui! cáci elu chiar' si 'n ceealalta lume e urmaritu, prinsu si omortu de Fetu-frumosulu, ce l'a scapatu mai inainte din mâna si prin acést'a întémplare a fostu datu de rusiade de catra fratii sei de cruce, cáror'a li se laudase cá elu trebue se prinda pre Piticotu si se-lu tiena pâna se voru întórce ei dela venatóre.¹⁾

Intémplându-se se fia mai multi Piticoti in apropierea aceea, unde se afla Strimba-lemne si Sfarma-pétra dimpreuna cu fratele loru de cruce, si prinsu fiindu unulu dintre Piticoti, atunci, strigându acest'a ajutoriu, intr'o clipa se aduna toti ceialti Piticoti si se nasce apoi intre dènsii si 'ntre fratii de cruce o lupta crâncena, a cărei sfârșitu este, cá atátu Strimba-lemne, Sfarma-Pétra, cátu si fratele loru suntu invinsi si omoriti, si numai atunci invie éra-si, urmarescu pre Piticoti si-i omóra, cându vine mam'a respectivului Fetu-frumosu si-i da atátu lui cátu si fratiloru sei de cruce câte unu sufletu, pre cari le-a capetatu ea de la Christosu, cându si-a botezatu pre fiulu seu. Mam'a le da sufletele si acesti'a inviindu, urmarescu pre Piticoti, tí prindu si-i omóra, ea insa, ne mai remáindu-i nici unu sufletu, móre indata cum invie ei.²⁾

Spunu éra-si unele povesti, ca pe cându se afla Sfarma-pétra, Strimba-lemne si unulu dintre voinicii Feti-frumosi, cu care s'au prinsu ei frati de cruce, in atare codru la vènatu, si sosindu intr'unu

¹⁾ H. C. Wartha, op. cit. si 'ntr'o poveste din colecti'a mea

²⁾ At. M. Marişescu, op. cit.

locu si remaindu acolo Strimba-lemne ca se face de mâncare, pe cându voru sosi ceialalti frati de la vênatôre, tocmai cându e mâncarea gat'a, cându voesce numai se restôrne mamalig'a si se 'ntinda mas'a, so-sesce din desimea codrului unu Piticotu călare pe-unu epure schiopu, se da iute josu, cauta in colo si 'n côle, бага bine sém'a la tôte lucrurile ce se afla pe lângă focu si prin apropiere, apoi pasiesce incetu cătra Strimba-lemne, celu spariatu de o asemenea aratare, ii rade o palma buna, 'lu trântesce la pamântu, scôte carnea ferbinte din ó'la de la focu, se apuca a o dimicia cu cutitul pe peptulu golu alu uriasului Strimba-lemne, care jace josu si care incepe a sbierá si-a urlá de durere cându îi intra zam'a calda si sarata in ranele de pe peptu. Dupa ce gatesce carnea de dimicatu, restôrna si mamalig'a din ciauun, se pune la masa, mânanca bine pâna ce se satura, si-apoi, incalicându pe epurile seu celu schiopu seu pe-o jumetate de epure, adeca pe ce feliu de calu a venitu elu calare, si dându-i pinteni se pierde cá o naluca prin padure.

Totu asia i se 'ntêmpla a dóu'a di si lui Sfarmapetra. Elu inca e palmuitu si batutu de Piticotu; lui îi mânanca acest'a bucatele de 'naintea ochiloru, fora a fi in stare, se i se opuna macaru cătu de cătu: seu, in casulu celu mai favorabilu, daca e dusu dupa ore-si-cari treburi, îi fura bucatele pe nesimtite, si dupa ce le mânanca pre tôte, incalica era pe epure si se cam mai duce.

Cându da Sfarmapetra se'ntinda mas'a pe-unu sumanu, seu pe-unu stergariu, seu pe ce are deindemâna, bucatele cá 'n palma... le-a ospetatu Piticotulu pre tôte.

Dar' cându remâne a trei'a di Fetu-frumosulu, Nasdravanulu, seu ce este, cá se pregatésca prandiulu pentru fartatii sei, ce suntu dusi in codru la vênatu, atunci Piticotulu o patiesce, căci e prinsu, bagatu cu barb'a in despicator'a unui copaciu si tienutu acolo pâna ce vinu ceialalti frati de cruce ai Fetu-frumosului, carii dispunu apoi asupra sortii ce-lu ascépta Intemplându-se inse se scape din acést'a prinsóre e urmaritu pâna chiar' si 'n cealalta lume, unde nu mai scapa apoi viu din mânele Fetu-frumosului.¹⁾

Afara de celea ce s'au insiratu pâna aici mai istorisescu Românii inca si alte multe lucruri interesante despre aceste fiintie fantastice, despre acesti calareti minunati, cari in noptile cele lungi de érna pe la siedietori si claci, unde se istorisescu de densii, facu pre ascultatori fórte multu se rida de patienuile loru si a celor'a cu cari vinu ei in atingere.

Mai departe, credu Românii, cá Piticotii au „ochi rei“, cá celu ce-i vede indata se dióchie si se bolnavesce, era ómenii ce calca in vre o urma de Piticotu indata se pocescu, si numai prin descân-

tece de pocitura se potu apoi vindecá si 'nsanetosia de acest'a bóla.²⁾

Am disu mai susu cá aceste fiintie fantastice se numescu si „Pitici.“

In Transilvani'a si Banatu se numescu „Pitici“ nu numai acestea fiintie mitologice, ci inca si acei ómeni fórte mici, acelea curiose jocuri ale naturei, despre a căroru esistintia nime nu póte se se indoésca, de ore ce si 'n timpulu de față se afla in unele tieri astfelii de ómeni fórte mici.

Acesti din urma se numescu in Bucovin'a „Titirezi.“

Se mai numescu in Bucovin'a „Titirezi“ inca si copii cei fórte mici, se dice adeca: „Copilulu acest'a pare-ca e unu Titirezu;“ — „Ce-ti face Titirezulu?“ in locu de: „ce-ti face copilulu celu mituteluti?“ „Ce faci Titirezule?“ — ce faci mitutelule?“

Din aceste puține esemple fórte lesne se póte cunoésce cá „Titirezu“ e sinonimu cu „Piticu.“ Amendoue numirile acestea insemnéza o persóna fórte mica.

S. Fl. Marianu.

SECRETELE A LORU TREI NOPTI

SÉU TREI MORTI VÍI.

(Romanu englesu d. H. Frankstein.)

(Continuare.)

Capítulu IV.

Pacient'a e alungata dela casa.

Câteva septemâni, trecura astfelii. Clar'a — pacient'a — erá in stare acum a se redicá, dar' inca debila si fora de cev'a surisu maternu, Quillet doria fórte cá se vorbésca cu dens'a, dar' unu ce extraordinariu in desperarea si neconsolatiunea pacientei, o retienú de a-i causá ceva ostenéla prin vorbire.

Lun'a lui Novembre treceá, si Decembre rece erá aci.

O luna espirase decându Clar'a Marcham erá in casa tatalui ei, dar' in totu tempulu acest'a ea nu esi din chilia si nici marchisulu nu o visitá.

Pre acestu tempu pacient'a încátu-va mai impoterita poté se se preamble prin odaia; si betrân'a, fide-la-i îngrijitoria incepu a cugetá cá ce va fi de viitorulu ei? „Óre pote-se-va induplecá marchisulu cá se o ierte si se o primésca la sine. Óre prestá-i-va érași scutulu parentiescu? seu o va alunga deimpreuna cu pre ginas'a florica nou-nascuta, pentru de a rataci astfelii fora de indurare si scutintia in lumea larga?“

Aceste întrebări i ocupau mintea diu'a si nóptea.

In urma se decise a face o ultima incercare la Dlu seu, si de a probá se-i escite din nou iubirea pentru unic'a sa fiica.

Intr'o séra târdiu, viforulu suná afora cu turbare si domniá o intunecime chiar' atátu de grosava afara, cá si in

¹⁾ D. Mironu, op. cit. si într'o poveste din colecti'a mea.

²⁾ Vedi descântecelé de „pocitura“ din colecti'a mea.

nóptea, în care se reintórse Clar'a în cas'a-i parintiésca — betrânulu marchisu se preamblá prin coridorulu, carele conducea în chili'a ficei sale.

Económ'a Quillet i ascultá pasii si se decise de a face propus'a încercare. Ea depuse pre mic'a fetitia în léganu, esi spre a întimpiná pre Dlu seu lasându usile deschise pentru cá D-lu ei se'si póta vedé fic'a ce odata i-i erá atátu de iubita.

„Gratióse Dle!“ dise ea, nu voiesci a intrá si a-ti vedé pre iubit'a-ti fica?“

Fét'a 'si redicá abia capulu. Marchisulu remase nemiscatu si în fine dise: „Pre cine se vediu eu?“

„Pre dsiór'a Clar'a“ respunse ea, „pre fic'a DTale.“

„Fic'a mea e mórtá“ dise marchisulu în tonu rece.

„Ea a moritu înainte cu unu anu. Da — póte DTa cugeti cá fét'a ast'a straina e fic'a mea?“ — si 'si aruncá privirea-i în chilia. — „O voiu vedé.“

Elu intrá singuru, facându semnu económei cá se remana afara. La intrare ochii lui intempinará unu aspectu doliosu care ar' fi moiatu si stânc'a vértósa.

Quillet facú tóte încercárilé pentru de a procurá pacientei splendórea avuta mai înainte si i succese mai tóte.

Tener'a mama jaceá pre o sofa si prunculu nascutu în doreri si lacrimi amare dormia în léganu lângá dens'a, fora de a sci sermanulu de nefericit'ile, yietiei.

Clar'a stá cu privirea-i atentita asupra pruncului ei si asia nu observá cându se deschise usi'a si nu audi nece pasii parintelui ei.

Elu nu-i facú nice unu semnu ci stete în locu câteva minute, esaminându pe ambe fientiele nenorocite; dar' trasurile reci ale ficei sale nu se schimbára.

Deodata 'lu observá Clar'a — si o spaima nespusa o cuprinse, cunoscându pre celu ce stá înainte-i, dar' nu vorbi nici unu cuventu.

Vediendu elu cá dens'a nu vorbesce — ce'a ce póte ar' fi asceptatu — o avorbi în tonu de totu aspru:

„Eu am venitu“ — dise elu — pentru de a audi dechiaratiunea ta. Cumca credeti-voiu ori ba, ast'a se tiene de mine.“

Clar'a nu respunse; dar' rosiati'a faciei sale demonstrá cumca dens'a a întielesu vatemarea-i causata.

Marchisulu mai asceptá câteva minute cá se vorbéscá; dar' neprimându respunsu dise: „Intielege-me; eu voiu considera tacerea ta de unu documentu a culpei si pecatului teu.“

Nici unu respunsu.

Marchisulu se preamblá în susu si în diosu. Pasii lui deveniau totu mai iuti. În urma se opri, se apropiá de sofa si dise:

„Féta; eu voiescu a sci adevéru. Tu te-ai întorsu nechiamata si necercata.“

Nici unu cuventu nu i se respunse.

Clar'a privi cu ochii plini de lacrimi pre tatalu seu.

Aceste lacrimi i spuneau mai multu decâtu cuvintele.

Acést'a privire i-i spunea lui, cumcá nu i se-ar' fi impetritu inim'a asia de tare fácia de dens'a déca nu ar' fi ajunsu la convictiunea: cumcá elu a nutritu si crescentu la pieptulu seu o vipera, carea si-a versatu veninulu asupr'a-i.

„Asia“ dise elu, „tu vrei si mai incolo a me necasi.“ Resbelu se fia de aci înainte între noi, si nu pace... eu 'ti mai dau cinci minute de cugetatu cá se vediu cá óre descoperi-mi-vei tóte, au mai voi-vei a fi espusa urmariloru astutiei tale.

Dens'a stete cá muta. Elu 'si luá orologiulu calculá tempulu datu ei spre meditare si resolvire si-lu puse éراسi în busunariu privindu alb'a fácia a ficei sale. Pre obrazulu ei odata atátu de gingasiu curgeau lacrimile si ea se lamentá amaru cá si cându inim'a i-ar' fi saritu din locu, dar' nu s'a adresatu catra tatalu ei spre a-i cere iertare.

Vediendu elu cá minutele espira si dens'a nu mai respunde, mâni'a lui ajunse gradulu supremu. 'Si mai luá de câteva ori orologiulu, si vediendu cá în adevéru tempula prefiptu a espiratu, se apropiá de sofa si avorbi de nou pre nefericit'a fica, în tonulu unei furie suprimate, carele inse cu atátu fú mai infioratoriu:

„Tu esti cu multu mai neconsecuenta, de cum am asceptatu eu,“ dise elu — „tu tieni fora indoiala a fi lucru consultu de a nu-mi respunde, dar' tu vei avé a suferi urmarile causate prin neascultarea si egoismulu teu. Ori vei romané aici, ori nu; ori unde vei fi pre lume, avutá ori seraca, vei fi urmarita de blastemulu meu, care se va estinde si asupr'a stranepotiloru tei.“

Tu nu vei avé minutu de repausu, si precum ai aruncatu si adusu rusine si defaima asupra caruntetiloru mele, astfeliu pâna în ór'a mortiei tale vei fi supusa rusinei si te va mustrá canoscienti'a.“

Cu acestu blastemu pre buze, ne mai asceptandu efectulu cuvintelorú sale asupr'a nefericitei, esi dia chilia.

Clar'a nu'si credeá sentiuriiloru sale, dar' cercându dupa adevéru cadu éراسi pre sofa fora de a sci de sine.

Betrân'a Quillet, îndata ce esi marchisulu dia chilia, intrá la pacient'a si se spaimená affându-o éراسi aiurându. I succese în fine de a o desceptá si a o aduce la conscienti'a de sene si affá dela dens'a cá nu au potutu veni la impacare.

„Mielusiau'a mea“ dise betrán'a, elu 'ti va iertá ori ce vei fi facutu. Vorbesce-mi numai mie iubit'a mea!“

Desperárea junei paciente nu se micusiorá. Ea suspiná si remase tacuta. Îndata dupa aceste o parasi betrán'a cá se-i aduca cin'a. Privi afara si vediu tempestatea si întunereculu adéncu. Neau'a acoperise pamentulu, ventulu suflá cu potere.

„O noapte inforat6ria!“ eugeta econom'a si inchise usi'a.

„Domnedieu se se indure de nefericit'a f6ta. Ah! mic'a pruncutia!“

Dic6ndu aceste intr6 in chili'a so6iului ei si ambii se pusera la m6sa. C6ndu voiau se se sc6le dela m6sa o misicare puternica la usia i spaiment6.

„6re a lasatu cinev'a usi'a deschisa 6rasi?“ dise ea; servii suntu totu mai lasi si mai rei. Cumu-ti spunu, Iohn, aste suntu dile negre pentru cas'a ast'a! Eu sum curi6sa c6 6re impacase-va marchisulu cu fic'a sa. Ea nu-mi vorbesce, dar' eu vediu c6 dens'a e cu mintea intr6ga. Eu sciu c6 dens'a a intielesu totu cuventulu, ce i l'a adresatu adi tatalu ei!“

Pre c6ndu se reint6rse ec6n6m'a Quillet in oda'i'a pacientei afl6 numai prunculu singuru, 6r' pre mama nic6iri. Prunculu pl6nge6 cu amaru. Inspaimentata alerg6 econom'a cerc6ndu totu uughiuulu. Ea 'si aduse aminte de usia, pre care o audi sum6ndu prec6ndu er6 la cina cu so6iulu ei, si indata incep6 a i se desfasiur6 enigm'a.

Clar'a Marcham disparuse in intunereculu noptiei, incredintandu-se puterei viforului, incarcata cu blaste-mulu celu amaru a parintelui. Ce s6rte a ajunsu? Vomu ved6!

(Va urm6.)

P. J. Grapini.

REVISTA.

Diu'a de 24 Ianuaru — 5 faurariu va reman6 in eternu memorabila, pentru-c6 in ac6sta di — la anulu 1861 — se un6 „Romani'a“ intr'unu singuru Statu, micu dar' potinte, din Munteni'a si Moldov'a, — aceste d6ue tierisi6re, ce se iubi6u cu fragedimea unoru surori si de seclii indelungati dori6u a se ved6 unite. — Diu'a ac6st'a va reman6 c6 unu monumentu neperitoriu in animile Romaniloru, spre a doved6 totu-de-a-un'a ce p6te face voient'a si hotarirea firma a unui Poporu; si a-i indemn6 se-si dee t6te silintie pentru de a redic6 si pr6mar6 numele Romanu.

Concertulu arangiatu in Bucuresci sub patronajulu Mariei S'ale Regale D6mn'a Romaniei, intru ajutoriulu suferindiloru, a avutu unu succesu mai pre susu de ori ce acceptare. Sa'l'a teatrulu gimea de 6meni, si numerosi cetatieni au fostu lipsiti de placerea de a asist6 la concertu, biletele fiindu t6te impartite. Mare a trebuitu se fia satisfactiunea d6mn6loru cari au avutu fericit'a ideia de a organiz6 un asemene reprezentatiune, ved6ndu grab'a cu care publiculu inteligentu si alesu alu capitalei respundea apelulu loru si alerg6 la teatru spre a admir6 si aplaud6 pe eminentii artisti cari avusesera amabilitatea de a ofer6 concursulu loru in ac6sta opera filantropica.

Programulu, bine int6gmitu si destulu de variatu, a fostu indeplinitu in totalu si cu unu adevratu succesu. Orchestr'a, mai complecta dec6tu de ordinariu, a esecutatu in perfectiune, sub directiunea abilulu maestru Cairatti, uvertur'a din Forza del Destino de Verdi si simfoni'a din Guglielmo Tell de Rossini, ambele de o dificultate incontestabila. — **Adagio si finale** din quartetulu de Mendelssohn, pentru d6ue viori, viol'a si violoncello, a

pusu odata mai multu in evidenti'a calitatile ce distingu arcusiulu violonistulu Franz Schipeck, adeca dulceti'a si espresiunea, precum si siguranti'a si inteliginti'a in interpretarea acestei dificile compositiuni a celoralalti doi frati Schipeck si mai cu s6ma a simpaticulu si cunoscutulu violoncelistu C. Dimitrescu. — C6tu pentru d. Wiest, este destulu se spunemu c6 a cantatu, s6u mai bine a vorbitu cu vi6r'a s'a limbagiulu celu mai dulce si mai placutu urechei Romanulu, limbagiulu tierei sale, astufeliu cum numai d-s'a scie se-lu vorb6sca cu arcusiulu vi6rei; ac6st'a este de ajunsu spre a se intielege cu c6ta caldura publiculu a aplaudatu pe veteranulu nostru artistu. — Onorurile seratei au fostu inse pentru partea vocala: d-r'a Mantil'a, cu vocea ei bogata, vibranta, cu espresiunea deseversita a c6ntulu ei, a dob6nditu deplinu succesu in gratiosulu balero din Vesperele Siciliane de Verdi. Rechemata de mai multe-ori, d-s'a a mai inc6ntatu publiculu prin splendid'a scena din actulu IV-lea din Forza del Destino, carei'a eminent'a artista scie se dea o espresiune sfasiat6ria. D-r'a Teodorini si-a atrasu o adevrata ovatiune din partea publiculu prin agilitatea si gracia cu care a disu valsulu brilante alu lui Arditi l'Estasi, 6r' la fine prin dulceti'a si accentulu duiosu, in adeveru romanescu, ce a pusu in frum6s'a romantia: Adio, de H6bsch, pe versurile capitanulu Baicoianu. — D-lu Pogliani, c6 totu-de-a-un'a, a placutu cu deseversire publiculu in gratiosulu **brindisi** din Guarany, de Gomes; amu regretatu numai ca bucat'a a fostu pr6 scurta, ce'a ce nu ne-a permisu se gustamu mai multu tempu multiamirea de a audi placut'a voce a simpaticulu baritonu. — Millo in fine, Millo, at6tu de betr6nu dar' inca at6tu de teneru, si-a oferitu neimitabilulu talentu, precum si l'a oferitu totu-de-un'a c6ndu a fostu vorb'a de o fapta umanitara. Cu bunulu sentiu ce-lu caracteriza, eminentulu artistu a alesu pentru ac6st'a ocasiune o piesa nu se p6te mai bine potrivita, vechi'a dar' frum6s'a comedia Bunulu Odini6ra. A spune cum a fostu jucata ac6sta comedia, mai cu s6ma c6ndu Millo er6 secundatu de artisti valorosi c6 d-n'a Romanescu si d-lu Gr. Manolescu, ar' fi a spune pentru a mi'a-6ra ce'a ce t6ta lumea scie. Ne oprimu dar' aci si terminamu presint6ndu multiamirile n6stre in numele suferindiloru acelor'a, cari au initiatu si cari au esecutatu ac6sta frum6sa reprezentatiune, si felicitarile n6stre d6mn6loru patronese pentru stralucitululu succesu dob6nditu de ideia ce cu at6ta zelu si devotamentu a pusu in practica.

Catedra pentru limb'a si literatur'a romana s'a infiintiatu la Montpellier (Franci'a), in urm'a initiativei luate de Societatea limbiloru neo-romanice.

Cursu de istori'a literaturii si a artei dramatice s'a infiintiatu la Conservatoriulu din Bucuresci.

Balu romanu in Vien'a a arangiatu societatea academic'a sociala literaria „Romani'a-Juna“ in 2/14 fauru a. c. Venitululu acestui balu e destinatulu pentru sustinerea „Cabinetulu de lectur'a“ alu numitei societati si pentru ajutorarea membriloru mai lipsiti ai ei. — Contribuirile maritim6se se potu adres6 si la Redactiunea acestui diurnalulu, care cut6ndu-le acelea le va inaint6 la destinatiunea loru.

Tulburari in contr'a Anglesiloru au isbucnitu in La Paz (Californi'a inferioara), spre suffocarea caror'a Guvernulu britanicu a dispusu Comandantulu escadrei din Pacificu c6 se tramitia immediatu unu vasu de resbelu.

Turculu decoratu de Romanu. D-lu D. Brateanu ministru plenipotentiaru alu Romaniei a predatu in 7 l. c. st. n. Sultanulu decoratiunea „St6u'a Romaniei“ cuprinsa in brillante.

La Alexandrette au fostu unele incaierari vehementi intre locuitorii de acolo si marinarii vaporulu francesu.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gherl'a. Imprimeri'a „Georgiu-Lazaru.“ 1880.